

Waata,

Israeli hoidja ei maga ega tuku!

Dõsiste sündmuste järele

kirjutanud

õpetaja H. Fries.

Õesti teelde

P. Grünfeldt.

Jurjewis (Carlus).

Kristliku rahwatairjanduse agenturi kuluks.

1901.

Hind 15 kop.

Maata,
Israeli hoidja ei maga ega tuku!

Tõsiste sündmuste järele

kirjutanud

õpetaja H. Fries.

Geesti keelde

P. Grünfeldt.

Jurjewis (Tartus).

Kristliku rahwafirjanduse agenturi kulusga.

1901.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 18 августа 1901 г.

56559

I.

Truu hoidja.

„Sord oli üks kuningas“ — nõnda algasivad paljud ilusad jutud, mis ema sulle jutustas, kui sa alles tema põlve pääl istusid ja sooja ahju ääres ühtlasi kuulasid, kuidas kartulid ahjus küpsesivad. Meie tahame seda lugu natuke teisiti alustada, nimelt nii: „Sord oli ööwaht“ -- jah, ööwaht, ja imelik oli see, et ta nimi tema ametiga karwa päält kofku käis, sest teda kutsuti Mihkel Wahiks.

Ei tea, mis suuri asju sul ööwahist veel jutustada ei ole, mõtled ja iseeneses wististi. Noh, eks ja kuule!

Braegu lööb tornikell kümme pauku, mis kõlawalt üle waike küla kostab. Enam jagu majades ja onnides on tuled ju ära kustutatud — ainult siit ja säält paistab weel nõrk tulekuma. Säääl läheb kella löömise ajal küla tänawa wiimse otsas wiimse maja uks lahti ja uksest õue astub inimene, keda nähes külalapsed wististi paku oleksivad jooksnud, kui nad mitte ju ammu ei oleks maganud.

Sest tulijal oli tasukas pahupidi, s. t. karwad wäljapoole, seljas ja suur karwane müts pääs, mille kõrwad ümber pää ja kaela oliwad seotud. Paremas käes oli tal tugew kepp, mille õõs tina täis lastud ja mille alumist otja suur rauatükk ehtis. See kepp wõis tugewas käes kardeta-waks sõjariistaks saada. Bahema külje pääl rippus tulijal aga suur sarn, kus põruw passihääl puhkas.

Wõimata oli pimedal ööl jelle inimese nägu näha; aga et meie Mihkel Wahiti ta päewal oleme tundnud, siis

wõime seda jellegi pärast kirjeldada. See oli hää, wana nägu, mida truusjüdamlikud, auusad ja sõbralikud jooned ehtisiwad. Neg muidugi on ka selle pääle oma kareda käega kirjutanud, sest ju 60 aastat on tal selleks aega olnud. Nii hästi filmade kui suu ümbrus oli tal fortjusid ja woltijid täis. Silmad seisiwad sügawal, walged kulmukarwad katjivad neid, filmadest üle ulatades, aga nad jarašiwad ometi nii usaldawalt, nagu tähed pilwede tagast! Ja kui wanake, habe filedaks aetud ja puhtad riided seljas, pühapäewal kirikus istus, jämeda trükiga lauluraamat ees, sarweraamiga prillid nina pääl, ja agarasti ja auusasti fogudufega kaasa laulis, siis oli küll palju mõnufam tema näkku waadata, kui mõne punaste paledega edewa tütarlapse näkku, kes kirikusse ainult „iseennast näitama ja teija wahtima“ tulnud.

Läbi jääkülma nowembri öö kostis siis ka peagi iga maja ees tema sarwehäääl, ja terawast kirdetuulest hoolimata, mis mere poolt puhudes pituti läbi küla tänawa wiliſtas, kõlas häääl ometi heledasti ja wärskelt, kui ta seda jalmi laulis, mis jargmiste jónadega lõpeb:

„Lõpnud on kõik päewatöö,
Iga walwab päew ja öö!“

Praegu kostis laulu- ja sarwehäääl kõrtji eest.
Säääl walitjes alles wali elu.

Hiline feltskond istus alles kaarta mängimas, täied klaasid ees.

Mihkel waatas korra läbi heledasti walgustatud afna siſse; afnad oliwad seeſt küll tahmajed, sest et kõrtis igaſugu auru ja suitsu maani täis oli, aga jellegi pärast wõis waataja läbi afna seesolijad ära tunda. Meid nägi ta jäääl õige tihti.

Üks neist kõrtisilijateſt oli paks mölder, heleroheline kuub seljas, lai, punane nägu, tugewad põsed ja woldis kael. Kõik põles ja leekis tal. Wististi oli ta praegu ruſikaga laua pääle põrutanud, sest käsi seisis tal weel alles klaasi kõrwal ruſikas; otjaesijel ſinetas turſunud wihaſoon — tundemärk, et ta ärewufes oli, sest et tal täna õhtu nähtawasti õnn puudus.

Mihkel mõtles waese möldri kaasa pääle, kes nüüd kodu wististi wärişedes ja kartes oma joobnud, wiħast meest ootas; ta mõtles ka waeste laste pääle, keda kodu minew müriřtanw isa peagi maguřast unest üles saab ehmatama — niifuguste mõtete läbi tuřafeks tehtud, pani ta řarwe suu äärde, keeras řarwe otřa otřekohe kõriři afnate poole ja puhus, et ruutud kliriřefiwad. Ja lauldes kostis ta hääli nii karedasti, nagu oleks tal mõni pahandus olnud.

Ta tahtis juba edasi minna, jääli läks aken lahti ja hele wile kostis talle järele, nagu seda poiřifefed kahe řorme abil toimetawad, aga nii terawasti, nii lõikawalt, et Mihkel tahtmatalt seisma jäi

„Lõuad pea, wana narr — mis ja pläriřtad!“ hüüti talle järele. „Kuidas tohib řina meid oma kāraga řiin ekřitada? Kui ja wait ei jää, lõõn řu pääluu řiře ja topin řu řarwe řinu oma pääaju täis! Seda pea meeles!“

Ja müriřjudes tõmmati aken jälle kinni.

Mihkel lõi seda iluřat kõnet kuuldes řepiga řirwide pääle, mis kliriřes. Tema eřimene mõte aga oli: „kes see oli? — Seda häält peakřin ma tundma! Mõlder, řul on peenike řelřimees! See ei wõi řu keegi teine olla kui Maks Wild, see paha poiř, kes řu poiřifefena, mil ta taludes teenis, loomi nõaga haawates lusti tundis ja juureks řirgudes enam kedagi teenida ei tahtnud.“ Dieti ei teatudgi, milleřt ta elas, kaardimāng ja kõiřfugufed teiřed křitõbõd, mis wististi mitte řelřimenda křu ette ei wõinud seisma jääda, oliwad tema řiřjetuleku hallikad.

Jälle algas Mihkel oma řalmi, aga naabri maja ees, ja tema hääles oli niifugune kindlus ja iřefeiřwus, mis küünewõrtgi ei tagane. Ka küla koerad hulufiwad wahetewahel, kui nad õrwahi řarwehääli kuulřiwad, mis selleřt? Kui ta aga oma řalmi wiimaste řõnade juurde jõudis, waatas ta üles taewa poole ja mõtles selle řilma pääle, mis ial ei maga ega tuku. Ta mõtles ka kořtu pääle, mis wastikuid ja jumalawallatuid řaab tabama.

Nõnda rāndas Mihkel läbi pimedufe maja juureřt maja juurde, mõbda pimedateřt, waikřeteřt onnideřt ja ka afnateřt, kuřt wālja woolaw tulekuma teatas, et řääli inimeřed křas haigufe ehk tõbõ pārařt alles ülewal iřtuřiwad.

Ka hiljuti ära surnud päivilise Hiitsu lese aken oli weel walgustatud; onnist kostis kare, kšendaw lapse hääal ja ema waigistaw kõne.

Mihkel jäi seisma ja astus just akna alla. Sääal nägi ta noort kahwatut naist, kellel waipade sisse mäsšitud laps süles, kuna ta teda kõige hoole ja õrnusega püüdis magama kuschutada.

Laps rebis kättega õhku, nagu tahaks ta ära lämmitada, ja ta suust kostis igale isa ja ema südamele nii kole hulurw toon, mis teatab, et kole haigus olemas, mis nagu metšik, kole murdja lapsukeste kallale hiilib, kui nad esimešes unes wiibiwad, ja oma küüned nende õrna kaela sisse lööb, nii et nad täis ahastust püsti kargawad. — Nad tahawad seda looma eemale hirmutada, ära peletada, tahawad end lahti teha tema koledate käppade wahelt. Aga nad ei suuda seda, need waesed usšitešed, ning isa ja ema süda kõige oma palawa armastusega ei suuda seda ka mitte! Ah, kui walus, kui walus on see!

Ka see waene ema ei suutnud oma armast last aidata — see oli tema kõige noorem laps, kahe aastane kallis poišifene. Kolm teist magasiwad woodites lapse-äa eššitamata und; ainult kõige wanem tütarlaps, umbes 10—12 aastane, oli endale lühikeše undruku šelga pannud ja šeišis nuttes ning külma pärast lödišedes ema kõrwal. Ka tema tahtis hää meelega aidata, aga ei suutnud.

Sääal koputati akna pihta ja ööwahi tutaw, hää hääal hüüdis:

„Aröödakene, laps on wäga haige; ma tahan Kõhu perenaše üles äratada, tema on hää inimene ja oštab haigetega ja lastega ümber käia; ta tuleb wististi waršti! Kannata šeni weel umbes pool tundi ja looda Šumala pääle, küll tema šind aitab!“

Ša toašolijad kuulšiwad, kuidas wanakeše šammud ruttu kaugele läkšiwad, nii et nad talle midagi wastata ei šaanud.

Aga tema hääal oli waesele naesele nagu inglühääleks olnud, ja kui ta natukeše aja pärast eemalt wahi laulu kuulšis Šumalast, kes päewal ja ööšel walwab, šaiwad ka temagi filmad röömšamaks.

Ja kui siis aitam Kõhu perenaene tuli igasugu hää nõuu ja abiga, rauges haiguse kallalekippumine tõesti ja laps uinus magama.

Kui aga Mihkel tunni aja pärast nõrgasti walgustatud aknast jälle mööda läks, awati aken tasakesi ja üks käsi sirutas end pikka, talle sooja kohwi pakkudes, ning liigutatud häälfosistatas:

„Sumal tasugu seda sulle, Mihkel — Sumal tasugu seda sulle sajawõrdsejt!“

Õõ edenes; uue päewa esimene tund oli warsti mööda. Ööwacht oli rutanud ja oma ringi ära käinud, enne weel kui kell 2 löi. Nõnda wõidetud waheaga armastas wanake warjatud kohas mööda saata, kus külawanema aiamüür warjatud nurga sünnitas. Säälf seisis pink.

Mihkel istus ka täna õõsel selle pääle natukeseks puhkama. Ta keha wajus wäsinult maha, pää langes tal rinna pääle ja ta suust tuli wali õhtamine kuuldawale.

Tuleb talle uni pääle? Nõuab loodus oma õigust?

Ei, und ei tule wanakese silma mitte; ta istub sügawais muremõtetes, sest teda rõhub raske koorem!

Kui ta õõsine tegewus lõpeb ja ta koju oma majakesesse tagasi lähleb, kust ta ju paljude aastate eest oma truu eluseltõilise wiimsele puhkusele on saanud, siis leiab ta säält raske haige ja see haige on tema ainus poeg. See poeg on praegu 20 aastat wana ja oli naabrikülas ühe talumehe juures sulajeks. Ta oli tugew, sirge pois, kärmas töö pääle ja teenis sellepärast suurt palka.

Agga raharikkus ja rikkalik elu talus oli poisile kiusatuse paelaks jaanud. Weeremänguga algas see, säälf wiibis ta iga pühapäewa; siis jõudis ta kaardilaua juurde; siis edasi tantsupidule. Eõiti oli ta klaasi juures ettewaatlik ja ei jäänud ial purju. Agga asi läks pahemaks ja pahemaks. Tõga pühapäewa õõ märatseti läbi, ja kui ta päikesse tõusu ajal koju tuli, warus ta oma tuppna ning wajus woodisse, kuni ta raputamise abil tööle äratati, mida ta siis segase pääga ja paha meelega tegema hakkas.

Mihkel oli teda sagedasti ja tõõselt hoiatanud. Pois oli tema wana-ea lootuseks, oli siinamaani ta õhtuseks ja rõõmuks olnud, ja nüüd pidi see kõõf nii teotawalt lõppema!

Hendrik oli enmast sagedasti parandada lubanud, oli hääde finnitustega iga kord ijalt lahkunud. Aga kui patt ju wägewaks saanud, on pörgutee hääde lubamistega fillutatud.

Sääl oli raske haigus Hendriku kallale tulnud; surmahaugelt oli ta ühel päewal Mihkli juurde toodud.

Müüd tuliwad wanakesele rasked, rasked nädalad.

Arst tuli ja raputas pääd.

Jõud kadus, nagu langes õõnsaks, filmad ei tahtnud end peaaegu enam awadagi, ja kui nad seda tegiwad, oh kui surmawäsinult nad siis waatafiwad!

Mõnda pidi Mihkel iga õhtu, kui ta ametisse läks, pojast lahkuma! Mõnda leidis ta tema iga hommiiku tagasi tülles jälle!

Need oliwad muremõtted, mis wanakest rõhufiwad, ka sel ööl, ja siis wajus ta pää nukralt sügawale rinna pääle!

Aga ta oskas oma ohkamistele õiget teed anda; need ei läinud mitte alla poole, waid tõusiwad üles poole. Sellepärast ei heitnud ta mitte meelt, kuigi ta jüda walutas ja raske oli.

Tema usk oli lihtne. Nagu ta selle poisikesena emalt saanud ja õppinud, oli ta seda jeni alles hoidnud. Oma oli tal nagu elaw pilt olnud sõna kohta: „Kes Jumala pääle loodab, seda kaijutab heldus!“ ja sellepärast oli jee sõna ka Mihkli elus ja südames wõidurikkaks jõuaks kaswanud.

„Peab minule niijugune lugu kätte tulema, nagu Maini linna lejele?“ küsis wanake waiksel ööl aia nurgas pingil istudes — ja ta jüda wärikses jelle mõtte juures täis libedas walus. „Siisgi“, rääkis ta edasi, „Issand! Sinu tahtmine sündigu. Ma tean, et minu Lunastaja elab, tean, et ta ka minu wastu saab: „Ära nuta!“ ütles. — Peab minu laps igawesti kaduma? Peab ta oma patus surema? Ma ei palu sind mitte tema maise elu pärast, mitte õnne ja terweksjaamise pärast, aga ma palun sinult ainult üht: Issand, päästa tema hing, tema waene, noor pattudest petetud hing! Issand, Issand, ma ei suuda näha, kuidas ta sureb!“

Mihkel arwas jellega waimulikku suremist — igawest surma.

Kell löi kaks.

Vanate ajas enda suure waewaga püsti. Rehaliikmed olivad tal öösises külmas istudes fangeks jäänud.

Ja kui ringkäik käidud, löi kell ka ju kolm ning lõpu hüüdmine algas.

Ka see öö oli jälle mööda, nagu paljud teised enne seda; sest kella kolme ja nelja wahel hafatakse talumajades ju liikuma.

Rõlawa häälega laulis Mihkel läbi küla sammudes majade ees oma lõpu-salmi:

Ma südamest ja meelest
Nüüd wara hommikul
Sind tänan kõigest wäest
Ja annan auu sul.
Oh Jumal taewa sees,
Sull' tänu, kiitus olgu,
Kõik sinu auuks tulgu
Su Pojas Jeesuses.

• Su hooleks ja su kätte
Jääb, armas Jumal, nüüd
Kõik, mis ma wõtan ette —
Sa annad andeks süüd!
Sult tuleb ükfinda
Kõik rõõmustus siin waewas
Ja wiimjelt elu taewas:
Dee, kuidas tunned ja!

Ja nagu ju nii sagedasti, laulis Mihkel enesele ka see kord jälle natukesse julgust ja lootust ahastawasse südamesse!
Nüüd awab ta oma majakese ukse tajakesi.

Ta jäi eeskotta natukeseks kuulatama. Sees oli kõik wait. Nüüd awas ta ka toa ukse, õige tajakesi ja ettewaatlikult. Sääal seisib wäike ruum tema ees, kuupaistest heledasti walgustatud. Kõik oli selgesti näha: kingsepa laud, mis akna all seisib, ja seinä ääres, akna wastu, kuu heleda paiste käes, haige poja woodi.

Kui Mihkel ukse awas, seisib just selle ees, nagu tahaks ta waljut sissetungimist takistada ehk tulijale lohe midagi teatada, suur, walge pundlikoer, kes tulijale oma tarkade

filmadega esiti otja waatas, siis pää tähendawalt woodi poole pööras ja selle järele jälle küsiwalt peremehe pääle waatas, nagu tahaks ta tema tähelepanemist millegi pääle juhtida, mis siin waheajal sündinud.

Puudel oli ju kaua aastaid Mihklile truuks ööseltsilijeks olnud, aga sestsaadik kui Hendrik haige oli, oli talle tähendatud, et ta koju haigele seltsiks peab jääma. Ja nõnda oli Kaaro ka sel ööl haigewoodi juures walwajaks olnud.

Jah, siin oli tõesti midagi sündinud. Heleda kuu- paiste käes istus haige woodis. Ta kahwatanud nagu oli kahwatu walguse käes otse furnutahwatu, ta silmad üleloomulikud suured ja selged. Habe, mis pita haiguse ajal kaswanud, ümbrises ta suud ja lõuga; kondised sõrmed wiisijawad fokkupandult waiba pääl.

Mihkel jäi nagu kinni naelutatult seisma.

Puudel läks tajakesi jälle oma koha pääle, woodi äärde, ja wahtis üksifilmi haigele otja.

Keegi ei liigutanud end; wiimane kui hingetõmbamine oli kuulda.

Wiimaks astus wanake lähemale ja pani oma kae poja pää pääle.

Haige kehast käis järsk wärin läbi, aga ta tundis ija ilma üles waatamata ära — sest kes teine oleksgi teda siin puutunud!

Ja tajakesi jostastajiwad ta huuled. Wanake pidi oma kõrwa tema suu lähedale kummardama, kui ta aru saada tahtis, ja siis kuulis ta järgmisi sõnakatkeid:

„Iha, nüüd paraneb asi — armu, armu! — Kõik, kõik paraneb!“

Ja jõuetult wajus haige jälle woodisje tagasi.

On ta surnud? Oliwad need ta wiimised sõnad? Oh, kui see nii oleks, siis oleks ju igawese elu lootust!

Mihkel kummardab kuulatades tema kohale. Haige hingab, hingab tajakesi, aga fergesti ja korralikult — peats see tõesti paranemine olema?

Pisar weereb wanakesel filmist ja langeb haige kõhnade käte pääle; äratab see ta üles?

Oh ei, see pisar ei ärata teda mitte! See õnnistab ainult haige und. Õnnelik Mihkel! Kui rõõmus ja oled!

Jah, ja waene wanake! Ta läheb wälja kööki ja löikab Kaarole pakku tüki leiba ning määrib sellele pakstult wõid pääle. Tal peab oma rõõmu juures selfiline olema!

Ja Kaaro on wainne, aga wäga mõistlik selfiline; ta jõöb leiba isuga ära, nagu oleks see õigusega teenitud palk truu kohusetäitmise eest. Tark loom mõistis, et ta peremees rõõmutujus oli.

Tükkise aega istus wanake weel kolkupandud kätel magama poja woodi juures, filmad täis rahu ja troosti kahwatanud näo poole pööratud. Palju tänu ja kiitust liikus ta hinges.

Kaaro, kes ta jalgade ees lamas, wõis jeda wististi aimata, sest kuna ta peremehele ükshilmi otša wahtis, liputas ta tasakesi aga järelejätmatalt saba.

Nüüd tõusis wanake wiimaks üles, pani käe koera pää pääle ja waatas talle tõsiselt otša, kus juures ta paar korda pääd nikutas. See tähendas: „Pane tähele, Kaaro, mina lähen nüüd magama!”

Ja Kaaro waatas peremehele truusti otša, talle selle läbi mõista andes, et ta tema käsust aru oli saanud.

Peagi ei olnud enam muud kuulda, kui magaja waljumat, forrapäraltist hingetõmbamist. Hendriku hingetõmbamine oli nii wainne, et jeda ei kuulnudgi.

Kaaro oli woodi ette maha heitnud ja pää esimeste käppade pääle pannud. Enamasti hoidis ta filmad lahti. Oli ta nad kord kinni pannud ja oli wäljast kord midagi kuulda, olgu tuule tuhinat ehk midagi muud — kohe tõstis ta pää üles, peaaegu nagu oleks ta effitamise pärast pahane.

Hiline, hall novembri hommik jõudis kätte. Ikka weel oliwad magajad wait!

Kell löi kahetsja ja Mihkel ärkas — selle aja pääle oli ta alati üles ärganud. Ta toimetas koduseid talitusi, käis sukkade pääl sisse ja wälja. Poeg magas rahulikult edasi, tema hingetõmbamine muutus ikka sügavamaks ja tugevamaks.

Wiimaks — lõuna ajal — awas ta filmad; need ei olnud mitte enam surmawäsinud, waid täis uut elu.

Puudel nägi ärkamist kõige enne, pani käpa woodi ääre pääle ja lakkus haige kätt, mis waiba pääl seisis.

Nüüd astus ka Mihkel woodi ette.

„Mu poeg, kuidas tunned ja enda täna olevat? Sa magasid hästi ja kaua! Oled ja nüüd parem?“

Haige waatas isale kaua aega tõsijelt otja, siis äigas ta käega üle otjaesise, nagu tuletaks ta enesele midagi meelde. Selle järele ütles ta nõrga, aga siisgi kuuldawa häälega:

„Jä, mulle on täna öösel midagi näidatud. See oli kole, aga ometi hää. Bean ma sulle seda jutustama?“

Wanake arwas, et jutustamine temale wahest kahjulik oleks. Aga Hendrik raputas pääd ja rääkis edasi:

„Ma kuulsin, kuidas kell täna öösel 12 löi — ma lugesin lõõgid kõik ära. Warsti jelle järele tuli tume uni minu pääle ja ma nägin und. Ma olin naabriküla kõrtsis; jääd oli palju, palju inimesi; noored tantsiwad, wanad jõiwad ja mängiwad kaarta, moosikandid mänguriistu. Aga kole — kõik oliwad nagu tarretanud. Meidudest oli näha, et nad weel praegu oliwad hõisanud, ja poisidest, et nad just praegu tantstult tulnud; joodikutel oli klaas poole tee pääl suu juurde — mängijatel kaardid käes. Aga kõik oliwad näost walged, nii furnukahwatud, filmad klaasitanud, nagu wahakujudel kommetimajades. Kohutaw oli nende seltsis wiibida. Ma küendasin nende wastu, et nad rõõmsad oleksiwad, aga õhk wõttis sõnad mu suust, ilma et neid oleks kuulnud. Korraga tundsin ma, kuidas mind üles kisti — ma istusin äkitselt walwates woodis ja Raaro pani oma käpa mu waiba pääle. Oh, isa, see oli kole, aga mulle oli see kasuks, sest ta awas mu silmad. Jal enam ei lähe ma kõrtsi, usu seda, sest ma wäriksen niisuguse koleda elu ees!“

Haige waitis roidunult ja pigistas filmad wäsinult kinni.

Tõsijelt ja kahwatanult seisis wanake poja woodi ees. Sõnagi ei tulnud ta suust. Aga ta hinges liikus teatus: „See on Jumala tegu! Jumal on rääkinud. Tema on oma pühhas templis, tema ees waitigu kõik maailm!“

Siis läks ta tasakesi wälja ja tõi haigele pojale kosutawat jooki, andis talle rohku, kohendas ta patja ja seadis ta waipa.

Hendrik lamas waitset ja kinnis filmil, ega rääkinud sel päewal enam sõnagi; ainult aegajalt liikusiwad ta huuled, nagu teeks ta palwet.

Kui aga võsel kella ühe ja kahe vahel wana võwaht jälle weerand tundi oma harilikku puhkuse koha pääl istus, oli ta süda väga liigutatud ja ta mõtles suure tänuga ha- lastaja Sumala, meie hää karjase truu hoidmise pääle, kes ei taha, et keegi kaduma lähets, ja see oli õige võwahi salm, aga ta õige ja ilus ristimimese troost, kui ta jälle püsti tõusis, sarwe kätte wõttis ja selle juures oma ette sofistias:

„Waata, Iisraeli hoidja ei maga ega tuku!“

II.

Maja hõörniss. *)

Murgas, mis tamm sünnitas, seisis jõe käänaflu sees wäike maja — kaunis kodu oma elanikkudele. Tema katuse äär ulatas ainult õige natuke üle tammi, nii et sinna poole palju midagi ei nähtud, kuna aga teisel küljel olemateest aknateest üle laia, tasase wälja wõidi waadata kuni kauge taewaääreni. Maja kõrwal seisis suur wiljapuu-aed, kus firsi-, õuna-, ploomi- ja piniapuud kaswasiwad. Võuna pool maja oli suur mesilaste maja. Wiljapuu-aia taga laotas end karjamaa kolme lehma ja mõnede lammaste jaoks laiati. Kui lopsakas ja roheline ning mahlane rohi kaswas sääl, iseäranis aga soojadel suwekuudel, sest maa oli madal! Maja ees, keskhommiku pool, seisis lilleaed. Ilusad peenrad oliwad kõik bukspuudega kanditud ja ringideks, kolmnurkadeks j. n. e. jaotatud; nende pääl kaswasiwad ning õitseiwad lewkooid ja astrid, georgined ja kepproosid, ning iga ringi ja nurga wahel seisis mõni wäljamaa taim, mida siin külas „imepuuks“ nimetati.

*) Hõörniss kutsutakse Holsteinimaal maanurka, mis selle läbi sünnib, et tamm, mis jõe kaldale wee üle kallaste paisumise keelamijets tehtud ja jõe käänuude kaldal kõwerdab, äkilise winklil sünnitab.

Maja seisis üsna iseäraldi, umbes poole tunni tee külast eemal. Vähem üleaedne oli mölder, kelle ilus tuuleveski tammi pääl seisis. Mändi selle tammi pääle, siis lehwis pill juure rõõmuga ligidale ja kaugele. All kohises jõgi, kalbad pakult pilliroogu täis; laewad ja paadid liikusiwad seda mööda edasi ja tagasi, mööna ajal mere poole rutates, tõusu ajal lähedasje wabrikulinna purjutades.

Teisel pool jõge aga seisis künkline maa, kus metsad kaswasiwad.

Ühel märtsikuu päewal oli majatütar üle tammi läinud ja istus nüüd puhates ülewal selle ääre pääl, kuna temast natuke eemal umbes 6—7 aastane tütarlaps mängis. Päew oli nii ilus, et isegi wirt Leena töö sinna paika oli jätnud ja — kuna isa lõuna-und magas — wäikeste õe palwe pääle sellega kaasa oli läinud, et sinilillesid noppida. Taewas oli pilwedeta sinine, päike paistis hästi soojasti, igalt poolt tõusiwad lõõkesed sinise õhu sisse; tammi päiksepoolist äärt kattis ju paks noor rohi ja säääl rohu sees õitseiwad armsad sinililled.

Säääl ta istus, eht Holsteinimaa tütar, kõit kindel ja terve, mis tal oli. Oma ümmarguse käewarre oli ta põlwe pääle toetanud ja pää peo pääle asetanud. Ta juured, helesinised filmad lehwisiwad üle jõe kaugele metsade poole — julgus ja auusus paistis ta näost. Juuksed seisiwad tal pehmesti ja külluses kõrge otsaesise ümber, mida kats silmakulmu piirasiwad. Kullas kandis ta wäikest mütsikest, milles ta paksud juuksepalmikud warjul olivad. Mütsike oli laia siidipaelaga lõua alt kinni seotud. Kõit neiu riided, eht küll jämedad ja kõwad, olivad laitmata puhtad. Lähedas linnas tunti seda neidu hää wõi pärast, mis ta iga esmaspäewal määratud ostjale wiis, pääle selle selge kuldkollase mee pärast, mida ta sügisel müüs, ja ilusa puuwilja pärast, mida ta korwi sees kandes majast majasse rännates müüa pakkus.

„Höörni Leenaks“ kutsuti teda ja arwati end õnnelikuks, kui tema käest midagi osta saadi. Ja ostjad teadsiwad, et Leenal alati kindlad hinnad olivad, mitte liig kõrged, aga maha tingida ei lastnud ta ial.

Wara hommikust hilja õhtuni pidi Leena hoolega liikuma, sest kõit, mis majas teha oli, seisis tema õladel. Isa

oli ju faks naist hauda pannud. Kummagist abielust oli talle üks tütar järele jäänud, wanem oli nüüd 20, noorem, kelle nimi Abel, seitse aastat wana. Kui teine naene suri, oli Leena alles 16 aastat wana, sellegi pärast wõttis ta kõik talitused oma hoolde ja saatis nad ka täide.

Nõnda oli ta isale majas suureks abiks, mõni kord targaks nõuuandjaksgi, ja tubli wanake mõtles iseeneses sagedasti, et ta ilma tütreta suures hädas oleks olnud.

Defesele aga oli ta mõistlikuks kaswatajaks, täis tarkust ja südamlift sõprust, aga ka tõsine ja wali, kui seda tarwis oli. Sellepärast oliwad nad ka üks jüda ja üks hing. Kui Abel weel wäiksem oli, ei tahtnud ta Leenast silmapilkugi lahkuda, waid rippus igal pool ta põlle küljes, laudas ja aias, põllul ja aasjal, isegi magada ei tahtnud ta mujal kui Leena käte wahel. Nüüd käis ta ju pool aastat koolis — tal oli sinna poole tunni tee käia. Igal hommikul kell pool kahetsa oli ta minekuks walmis seatud ja õe pill saatis teda kuni kõige wiimase pajupõõsani. Teisel pool seda põõsast ei olnud enam ühtegi kraawi, millest tarwis oli üle karata, ja Abel sammus kähku edasi.

Iga õhtu kell pool wiis, talwepäewadel oli sel ajal ju widewik käes, tuli ta jälle koju ja nii mõnigi kord — ei mälesta just kui sagedasti — ootas Leena teda ju pajupõõsa juures.

Siis hõiskas Abel, nii pea kui ta Leenat nägi, sest ta teadis, mis siis sündis. Leena kükitas maha, Abel ronis talle kõige oma tahwli ja lugemiseraamatuga turja pääle, wõttis ta kaela ümbert finni ja siis jooksis Leena kõige oma kallil koormaga kerksti! kerksti! üle kraawide kodu poole tagasi. See oli tore lust! Ja kui nad koju jõudsiwad, oli õhtu-ootus ju walmis ning kaunid kartulid küpsemas! —

Nii sagedasti kui Abel lõhnawa sinilillekese leidis, teatas ta seda õele ja kutsus teda tungiwalt oma juurde, sest et lilled üliilusjad ja väga magusa lõhnaga olla.

Agas Leena istus sügawais mõtetes — waewalt wastas ta.

Alla jõekaldale oliwad niitjad mõned pilliroo-kood maha unustanud. Need oliwad nüüd ära kuiwanud ja kahisesiwad fewade=tuule käes, nagu tunneksiwad nad tuskat

kosutawa kewade ilu üle. Nad ise olivad kuiwanud, kuna kõik nende ümbrus veel ilul õitses ja haljendas.

Mida jutustasivad aga kohisewad pillirood mõtlewale neiukses? Nad jutustasivad talle tumedast talwepäewast, mil pilliroogu niidetud. Seda oli ju enam kui aasta tagasi. Sõgi oli kestwa idatuule tagajärjel üsna madal ja täis jäätükka. Korraga kostis wali kisa — Leena oli majas talitamas olnud — ta jookseb tammi pääle, jääb seisjavad kaks meest nõuutult jõe kaldal; lai tükk tammi oli jõe langenu, sest et wegi ta aluse ajajookjul ära võnes-tanud, ja ühes maaga oli ka julane, kes pilliroogu niitis, wette kuffunud.

Neiu nägi tammilt, kuidas mees jões jäätükkidega wõitles. Nähtu ruttab ta tagasi. Katusel all on isal pikk tulehaak; ta kisub selle maha, jookseb jälle tammi pääle, wistab raske haagi meestele kätte ja need tõmbawad hädalise weest wälja.

Uga päästetud on ju eluta ja kaldale tõmmates jääb keha riideid pidi pajukännu külge rippuma. Mehed ei wõi haaki lahti lasta. Leena näeb seda. Mis tahab ta teha?

Ruttu tõmbab ta saapad ja sukad jalast, paneb undraku otsad põllepaela alla ja sammub alla wee sisse. Ta päästab riided pajukännu küljest lahti ja aitab tõstes ja lükates meeste tõmbamist kergendada.

Ettewõte läheb korda, jõe kuffunud mees tõmmatakse kaldale.

On ta surunud? Üsna surunud! Nii noor mees, nii ilusate, mustade kräjujuukstega! Neiu kummardab end tema kohale — ta tunneb tema ära — see on õwahi poeg Hendrit Waht, kellega ta ühes koolis käinud.

Ta kargab püsti ja tormab meeste juurde.

„Kandke ta majasse, ma jooksen koju ja kohendan woodi walmis!“

Mehed panewad käed külge ja kannawad eluta noore mehe üle tammi lahkesse majasse. Leena on seni pehme woodi veel pehmemaks kohendanud; ta on kuulnud, et uppunud inimeste pää, kui neid veel elusse katsutakse äratada, wõimalikult kõrgele tulla ajendada. Sellepärast on ta Hendrikule kolm suurt patja pää alla pannud.

Mehed mõtavad Hendriku riideist lahti ja tõstavad ta sooja woodisse.

„Teie peate teda hõõruma,“ ütleb Leena, „tublisti hõõruma!“

Aga mehed ei oska, nad on jaks liiga kanged.

Leena ise paneb käed külge, ta hõõrub Hendriku rinda kõvasti ja tublisti. Selle juures käib ta südamest nagu nuga läbi:

„Baene Mikkel, see on sinu ainus poeg! Aita, Jumal! Aita, Jumal!“

Pool tundi tehti asjata tööd. Hendrikule walati palawat rummi suhu; wahetpidamata ja wäsimata hõõrututi teda. Wiimaks ometi oli, nagu oleks raske hingetõmbus ta rinda tõstnud; siis weel ja weel korra.

„Ta elab! Ta elab!“ hüüab Leena.

Pikkamisi lööb Hendrik filmad lahti, pigistab nad aga koha jälle kinni. Siis awab ta nad uuesti ja waatab ringi. Kui segane on see waade!

Leena on nüüd woodi juurest kaugemale astunud ja käed kofku pannud; ta süda ohkab: „Jumalale tänu!“

Hendrik ei ole juuremat wiga saanud. Su teisel päewal oli ta jälle jalul ja terve. Aga see sündmus on ta Hõörni pääl seiswa maja ja selle tubli, auusa neiule külge kõitnud, ilma selle abita ta mitte enam päewawalguft ei oleks näha saanud. Leena juurde minna ta muidugi ei tohtinud, seda Leena isa ei sallinud, aga mööda minna — seda ei wõinud talle keegi keelata, ja siis oli juhtunud, et Leena kaewust parajasti wett oli toomas, ehk pesu rohu pääle pleefima laotamas; siis oliwad nad üksteist üle aia teretanud ja Hendrik oli aia taha natukeseks ajaks juttu ajama jäänud. Ta oli nii wiisakas ja mõistlik olnud, et Leena tema juttu häa meelega oli kuulanud, ja kui Hendrik lahkus, oli ta neiule üle aia kätt andnud, tema poole sõbralikult naeratades pääd nitutanud ja talle ütelnud, tema ei saawat seda ial unustama, mis ta temale kord hääd teinud.

Sellepärast oli see siis ka üsna loomulik, et Leenal Hendrikust hale meel oli, kui see paha tee pääle sattus. Walusasti lõikas see ta südamesse, kui pikk Krööt, kes leibu ja saiu ümber kandis, talle kord oli ütelnud:

„Leena, selle oleksid ja wõinud rahulikult ära uppuda lasta, sest nüüd uputub iseenda ometi ära, kui ka mitte just wette, siis ometi wiina!“

Jah, Leena süda oli seda kuuldes juurt walu tundnud ja ei olnud seda ial unustada suutnud.

Nüüd istus ta tammi kaldal ja kuulas pilliroo kahisemist, ja need pillirood jutustasiwad talle teatud talwe päewast — päästmisest ja — — kadumisest ihu ja hinge poolest. Kui kurb, oh kui wäga kurb see oli!

Sääl puistas Nabel terve põlle täie lõhnawaid sinilillekese mõtlewale õele rüppe; sääl pistis ta õele kelmikalt juure lillekimbu juukse sisse, laulis ja tantsis tema ümber; ja kui just parajasti üle nende päade esimesed toonekured pikkamisi lennates läbi sinise taewalaotuse liikusiwad, laulis laps rõõmsasti:

„Tere, tere, kurekese!
Kadugu kõik murekese!
Täna teid, et mulle te
Tõite armsa õesse!“

Lahke on mu wastu tema,
Ta mu õde, ta mu ema!
Paremat ei tea ma
Enesele soowida!“

„Leena! Leena!“ kostis korraga maja poolt.

See oli isa hääl. Meiu kargas kähku püsti. Jja oli ju üles ärganud! Kuidas oli see wõimalik? Ta oli enese ju hoopis ära unustanud!

„Leena!“ hüüti jälle. „Tule ruttu, Berseptar on siin, ja pead kohe kohwi tegema!“

Berseptar oli wana koolmeister, kes kooli wahel hää meelega Höörni majas kohwi armastas juua, sest Leena toor oli paks ja hää.

Jah, sääl istus Berseptar auuplatfil ahju juures, kui Leena tupp aastas ja teda teretas.

Oli see aga imelik mehekene, nii imeliku näoga, nii kõhn ja peenike, nii kortsus ja kahwatanud palega! Suu

tahtis tal nina eest plehku panna ja silmad jälle püüdsiwad üks paremale ja teine pahemale poole. Pääs oli tal, wäljas ja sees, alati seesama wana tübar laia firmiga, ja jalas pühapäewal kui äripäewal kalewist püksid ja halfaste waf-nööpidega kingad.

Perseptar oli weel wana laadi koolmeister, s. t. ta oli dieti teise ameti mees ja pidas koolmeisteri ametit talwel niisama kõrwalt. Mõnda oli lugu paljude aastate eest, kui ta alles afna juures laua pääl oli istunud ja poiski-kestele püksa õmmelnud, mida ta neil pärast kepiga jälle läbi floppis, ja siis säältjamaft laua päält neid weerima ja rehkendama õpetas. Müüd muidugi oli see uue kooli-seaduse põhjal ju lõpnud, sest nüüd peeti ka juwel kooli ja rätsepa laud oli koolitoast ju ammu wälja wijatud. Kõige selle juures ei olnud Perseptar sugugi nii paha, ja nii mõnigi õpetatud ja iseennast täis seminarist oleks tema käest weel palju õppida wõinud. Kuigi ta mõnda asja, mis nüüd koolides õpetatakse, ei osanud, üht, mida paraku nii wähesed isandad oskawad, oskas tema aga täiesti: lapsi südameid õnnistegija juurde jaata; Jumala sõna neile lugudena ja õpetustena elawaks teha, nii et nad hõiskasiwad; nendega ja nende eest paluda, nii et nad ka ise õiged palwe-lapsed oliwad, kui nad pääkooli läksiwad.

Et koolmeisteri ja koolilapse wahel õige südameleping walitses, tuli sellestgi nähtawale, kuidas Leena wanakesele kätt andis ja kuidas koolmeister selle juures õrnasti ta palgeid silistas! Minult wiis minutit oodaku ta weel, siis olla kohwi laual, ütles neiu. Wanake nikutas pääd ja silmitses suure meelehääga neiu rutulisi liigutusi, kui Leena põllega üle puhta laua pühkis, et kõike tolmu säält maha ajada, kapiist tassid wälja wõttis ja siis ruttu kõõki ruttas, et jääd kohwi walmis teha.

Seni toppisiwad mehed toas piibud täis, suitsetasiwad ja ajasiwad põldude seisust ja ilmaft juttu.

Kui nad aga kohwi oliwad ära joomud, piibud jälle täis topitud ja suitsjema pandud ja Leena suta kätte wõtnud, nõjatas Perseptar end wastu toolituge ja puhus paar tugewat suitsupilwe juust, mis talle kentsaka wäljanägemise andis. Teised teadsiwad aga juba: Müüd tuleb midagi!

Jah, tuli ka midagi, ja Leena laskis filmad warrastelt maha kukkuda, kui see tuli.

„Talw on nüüd, Jumal tänatud, mööda,“ arwas Berseptar, „jee toob nii noorte kui wanade põue armsad tundmused. Veel ilusam on aga, kui ka inimese südamest tali kaduma hakkab ja sinna selle asemele hele päikesepaiste tuleb, nagu sellest ka tart Salomo oma ülemas laulus laulab.“

„Kuidas te seda arwate, kooli-isa?“ küsis Leena.

„Koh,“ wastas wanake, „ma arwan, et te siin kõik öwahi Mihkli poega Hendrikut tunnete!“ ja selle juures heitis ta uurima pilgu neiu poole, kes aga rahulikult edasi kudus. „Tema on raskesti haige olnud — haige ihu ja hinge poolest! Jumalale tänu, nüüd on ta jälle paremaks saanud, paremaks ihu ja hinge poolest!“

Berseptar ütles seda pikkamisi ja rõhuga. Nüüd waatas neiu üles ja ta filmad jäiwad küsiwalt wanakese juu pääle peatama.

Jälle puhus wanake kolm suurt juitsupilwe juust lae alla. Siis rääkis ta edasi:

„Jah, Hendrik Waht oli tubli pois, kui ta alles koolis käis. Kõik oli tal kerge. Kuidas ta rehkendada wõis! Kuidas ta lugeda oskas! Sellegi pärast kartsin ma tema pärast alati. Ja kui õpetaja talle pääkoolis selle jalmi: „Walwate ja paluge, et teie kiusatuse jisse ei sattu! Waim on küll walmis, aga liha on nõrk!“ eluteele kaasa andis, siis tõusis minu südamest ohkamine taewa poole! — Leena,“ sõnas ta äkitselt, „mis jalm sinule kaasa anti?“

Tema wana kolu teadis seda wäga hästi, aga ta küsis seda ainult kawaluse pärast, sest ta tahtis näha ja teada saada, kas see jalm ka weel meeles on peetud.

Leena laskis ka suta kohe jälle langeda, pani käed kokku ja luges pühalikult:

„Waimine ja lootus teeb teid tugewaks!“

„See on õige, mu laps,“ rääkis wanake edasi; „jah — läheme nüüd Hendriku juurde jälle tagasi — tema liha

oli liig nõrk, ta langes kiusatuse sisse, tõe poolest, mul oli temast väga kahju. Kui ta aga raskesti haigeks jäi, hakkasin ma jälle lootma ning mõtlešin, kes teab, mis nõuu Issand Sumal sinuga on pidanud. — Nüüd hiljuti läksin ma teda vaatama ja waata, ka tema juures on Issand Jeesus jälle oma karjasetööd toimetanud. Imelik küll ütelda, aga unenäo läbi on talle näidatud, et see maailm kõige oma lustiga kaduv on!" Ja nüüd jutustas wanake seda unenägu. „Teie saate, wdib olla, ütleva, jah, seda tahame alles näha, kas Hendrik tõesti wiina ja kõrtsi maha jätab, nii pea kui ta jälle täiesti terweks saab, sest ta on alles õige nõrk ja talle saab töö väga ränk olema, kui ta esimesel mail jälle teenistusesse astub. Minul aga on hää lootus, sest tema on nii hoopis teiseks saanud, nii tõsisjeks ja kindlaks; raud on tules olnud, rooste on maha sulanud ja Sumala abiga ei ole enam midagi karta!" —

Su ammu oli neiu käest jutt sülle kukkunud. Ta käed seisivad waikselt põlwepele pääl. Ta süda oli nii imelik. Oli siis päike väljas heledamini paistma hakanud? Laulsivad lõokesed. lustilikumalt? Ja finililled rohu sees, kui imemagusasti nad lõhnasivad! Tal oli, nagu peaks ta wälja tammi pääle ruttama ja seda ka kahjemale pilliroole jutustama. Hää meelega oleks ta seda ka woolawatele wetele teatada tahtnud, et nad seda sõnumit kaugele, kaugele laiali kannaksivad! Ja wanale pajutännule, kui hää meelega oleks ta nüüd selle pääle pilgu heitnud, nagu tahaks ta ütelda: „Kas mälestad weel, mis see lord sündis? Nüüd on ta täiesti päästetud ja kõik, kõik on hästi!"

Perseptar aga tõusis waikselt püsti. Kübarat ei tarwitanud ta otsida, sest ta ei olnudgi seda pääst ära wõtnud. Ta andis nii neiule kui ka ta isale sõbralikult kätt ja sammus siis pikkamisi küla poole. Tal oli wiisiks käies tasakesi oma ette laulda, ja nüüdgi ei jätnud ta seda tege mata. Poole häälega laulis ta: „Mis waewab minu südant." Selle laulu jooksul wdis ta Hõörnri maja juurest parajasti külasse jõuda, sest iga salmi wahel pidas ta natuke wahet, sest et ta hing muidu kinni jäi, ja sel laulul on teatavasti 12 salmi.

Tammi nurga juures, kus pajupöösas kaswas, laulis ta ju kolmandat salmi:

„Sa, armas Jsa, tead,
Mis kahjuks tuleb meil',
Sa lastele kõik sead,
Mis hää ja tarwis neil';
Mis sina ette wõtad,
Kõik teed ja wägewaft,
Su meele päraft tõttad
Kõik seadma usinast!“

Sinna jäi ta filmapilguks seisatama, ja mis muidu ainult öösel woodis sündis, seda tegi ta ka siin: ta wõttis kübara pääft — ma usun, ta mõtles wististi Hendrik Wahji pääle.

III.

Uue-aasta öö.

Kas kõlasiwad kelled täna, mil nad wanale aastale hauafella löiwad, teisiti kui muidu, mil nende kõla wälja maailma kostis? — Mii mõnegi meelest näis nende kõla nii tõsine, nii raske, nii püha olewat nende meelest, kes waitfesti mõteldes minewikku ja tulewikku oma waimufilmade eest lastsiwad mööda minna. Oli siis tähtede sära täna öösel heledam kui muidu, mil nad läbi lõhki käristatud lumepilwede alla inimeste tegewuse pääle waatasiwad? Jah, nii mõnegi meelest oli, nagu räägiks nende hiilgus, nende waitne rändamine läbi aastatuhandate sel ööl iseäranis liigutawalt ajast ja igawikust!

Edasi tormab aeg peatamataft, ja põrmulapsed lendawad ühes temaga iga päew, iga aasta, ja ei mõtle jugugi selle pääle, et neid aeg kallasteta merde kannab. Kas ei tunne nad nagu laenete lööki, kui wana-aasta wajub ja uus tõuseb, nagu üks laene teise eest taganeb? Du see siis õige, kui jõledad ütlewad oma südames: mis maksab kõik mure ja waew, sina oled ometi ainult kui lehekene, millega tuul

mängib — mis ja veel tahad? On siis Hiopi sugu hoopis ära jurnud, kes ütleb: Ma arvan, lasje aastad rääkida? Oh, kui palju oleks rääkida sinu aastatel, inimeselaps! Kas ei oleks see, nagu sulataks keweade lumewaiba ära? Mis jäält alt kõik ilmub! Kas on noor, lootuse-haljas wilja-oras, mis lõikusepäewale peab vastu walmima?

Kui inimeste tegewust nähtakse aasta wahetusel, ehmatada võiks nende kindluse ja mureta oleku üle. Naesjed keedawad riisijuppi ja küpsetawad kookisid, ja mehed ning lapsed lasjewad seda enestele maitseada — ja muud ei midagi! Poisid hulguwad tänawatel aknate all, joowad enam kui ühe klaasi üle liia ning magawad järgmisel hommikul, kui tarwis oleks kirikusse minna. Kõrtsis on kõik lauad ja pingid täis, wiin ja õlu käiwad ringi, pääd õhetawad ja kõrtsimees higitseb teenides ning — wõites. Lapsed käiwad kerjates ja lauldes majast majasse ning koguwad oma taskud ja põlled täis õunu ja saia. Kui harwa on mõni maja leida, kus wanemad ja lapsed kokku koguwad, nii pea kui pidulik õhtusöök mööda on, ja isa piibli lahti teeb, et 90. Saaweti laulu ette lugeda? Misjugu õnnistus seisab ju ometi selles, kui wana-aasta õhtul magama heidetakse ja inimene oma hinge õhates on kinni katnud sõnaga: „Õpeta meid meie päewi üles arwama, et meie tarkust südamesse saame!“ Kui ta finnitatud on palwe läbi: „Saagu sinu töö näha ju sulastele ja nende lastele ju auustus. Issandal, meie Jumalal, olgu lahke meel meie vastu; ta finnitagu meie käte tööd meie juures; meie käte tööd finnitagu tema!“

Oleks ometi ka inimeste maailm nii waikne oluud, kui loodus sel uue-aasta vööl, millest meie tahame jutustada! Iõe wood weeresiwad tafakesi kohijedes ja wulijedes silla alt läbi; kuu ei paistnud küll mitte, aga tähed särasiwad seda heledamini; — nad särasiwad ja hiilgasiwad weepeeglis niijama kui taewaförguses. All taewa ääres seisiwad rasked, mustad pilwed, lähedat lumesjadu kuulutades. Puude ja pödsaste raagus oksad seisiwad liikumata paigal — tuuled magasiwad. Tali oli oma külma ja jääga veel tulemata jäänud.

Kui hää talumeelele ja sulastele, kuna kõik nii kallid oli! Nad nimetasiwad seda ilma „hääks“, sest kõik tööd põllul ja aasal, mis talumehel veel teha oliwad, wõidi ära

teha; pehme maa wöttis labida weel kergesti oma sisse ja päiwilised wõiswad weel särgiwäl tööd teha. Uue-aasta ümber aga arwasiwad kõik, et nüüd warsti tali tuleb, sest tuul pööras põhja ja õht oli lund täis.

Külas, taludes ja majade ümbruses walitses wali elu. Püüsid paukusiwad, hääled kõmasiwad — igalt poolt kostis röömus hüüdmine ja hõiskamine. Kõige hullemad poisid ronisiwad isegi katuste pääle ja lastsiwad sääl oma püüsid korstnatesse tühjaks.

See oli paha õhtu, paha öö Mihkel Wahile — kõige pahem öö terve aasta sees. Parema meelega oleks ta tormi ja lume sees oma ametikohuseid täitnud, kui selles inimeste mõllus. Ju widewikust saadik pidi ta tänawal olema. Kõige esiti pidi ta uste ees sarwe puhuma ja ühe salmi laulma, et selle eest wabatahtlikka andeid wastu wõtta; see käis tema sissetuleku liiki.

See toimetus oli talle aga wastu meelt, laulmine ei tahtnud sugugi minna, hääl jäi tal kõrisesse kinni. Kui jagedasti anti talle mõni wäike raha pahase näoga; ja talle oli jeda ometi nii wäga tarwis! Kõik oli nii kitsas! Muidugi oli ka häid, lahteid inimesi, kes talle rikkalikult ja lahkesti andsiwad; need oliwad niisugused, keda wana truu mehe õnnistusesoow röömustas.

Samajugune lugu walitses ka sel aastal külas, kui Mihkel oma käiku algas; ja siisgi oli ta süda see kord röömsam ja kergem; tal oli, nagu oleks tal sees mõni wastukaal, mis kõik selle ülesse kaalus, mis talle wastumeelselt ütelda wõidi; warjatud hele tuli, mille juures ta end soojendada wõis, kui talle külmalt ja ägedasti wastu astuti. See tuli sellest, et Hendrik pärast lõunat tema juures oli käinud ja talle suure röömu kaasa toonud. Pois on nimelt esimesest maist saadik ühe talupoja juures jälle teenimas ning sai hääd palka, nõnda wõis ta siis oma wanale isale kuus särawat taalrit laua pääle panna, et tal talwel hõlpsam oleks ära elada. Aga mitte taalrid ei olnud, mis wanasele kõige suuremat röömu oliwad walmistanud, waid terve Hendrik ise oli see olnud, nagu ta pärast haigust üleüldse muutunud: tema tõsine, mehine olek, ta selged, truid filmad, ta hääd, wagad sõnad. —

„Isa“, oli ta ütelnud, „et ma enam ei joo ega mängi, siis ei tea ma oma rahaga enam midagi pääle hakata. Sina pead mind aitama.“

Ja nende sõnadega oli ta raha rõõmsal näol laua pääle pannud.

Mihkel oli eiotja küll vastu rääkinud ja tähendanud, et ta selle raha hoiukassasse peats panema, aga Hendrik oli ütelnud, kõige suuremat kasu kandwat see raha talle küll siis, kui isa selle abil natuke oma elu fergendab, sest siis tasuwat see talle taewas ära.

Kui Hendrik seda oli ütelnud, jäi Mihkel tõe poolest rahule, ja kui ta taalrid laualaekasse pani, pidi ta kuuewarukaga filmi pühkima.

Umbes kell neli oli Hendrik ära läinud ja wanake oli talle ütelnud, et ta ka täna õhtul teiste poiste tegewusest mitte osa ei wõtaks. Selle pääle oli Hendrik wastanud:

„Ei, isa, minul on ise oma tee, aga ühe auupaugu pean ma lasma, õige tubli auupaugu! Aga mitte siin külas, usu seda — teie ei saa seda siin kuulmaga!“

Eiis oli ta rutulisel jammul lahkunud ja Mihkel oli talle küsides järele waadanud.

Süda täis tänu ja rõõmu oma tubli poja üle, oli Mihkel wälja widewikku läinud, ja see tegi talle kõif raskused fergeks. Minult kurwastust laste üle, kes karja kaupa ümber aefesiwad, ei suutnud ta südamest wälja tõrjuda; talle oli see nii wastu meelt, kuidas nad waimulikka laule nii wastifult suust wälja lobisesiwad ja siis, kui anded küllalt juured ei olnud, sajatades edasi läksiwad. Tal läks ka korda, nii mõnegi wäitje poisikese ehk tütarlapse käest kinni wõtta ning neid kodu saata, ja ta tundis iga lapse üle rõõmu, kelle ta isamajasse sai ära anda, nagu oleks ta tema hundi lõugade wahelt päästnud; ka ei jätanud ta neid wanemaid manitsemata, kellele ta nende lapsed, kes külma päraist wäri-fesiwad, kodu wiis.

Nõnda oli kell kümme saanud. Püsilasfmine ja paugutamine oli lõpnud; wististi oli lastjatel püsfirohi otsa saanud. Mihkel tahtis praegu ümber nurga keerata, et tõrwalisesse tånawasse minna, sääl kostis pauk, see kõlas hoopis teisiti kui teised, nii terawasti, nii lõikawalt, ja kostis

nii, nagu ei oleks seda mitte afna all lastud, waid nagu oleks ta läbi afna läinud.

Selsamal filmapilgul astus üks noormees wanakesele wastu. See oli Hendrik; tal oli püäs käes. Poiss oli nii rõõmus ja õnnelik, pigistas isa kätt ja ütles:

„Auupauk on lastud ja ma sain selle eest kõige ilusama tänu!“

Mende sõnadega ruttas ta minema, ja ühtlasi hiilis teiselt poolt tänavat üks fogu majade warjus mööda, fogu, keda ära tunda wõimata oli.

Mihkel pöörab nüüd ümber nurga, sääl kostab talle Klaus Wildi majast wali kisa wastu. Wanake ruttab kähku sinna, sest ta aimab õnnetust.

Jah, sääl oli suur õnnetus sündinud. Läbi afna oli tupp lastud ja maja peremees oli surmalt maha kukkunud. Ju mõne filmapilgu järele oli ta surnud. Ta oli selle Mats Wildi wend, keda me ju kõrtsis tundma õppisime, kui ta ööwahti ähwardas.

Tapetud naese ahastamine ja südamewalu oli südant lõhestaw. Lapsi ei olnud neil mitte. Tupp fogu sinud inimesed. Ka Mats, tapetu wend, tuli, ja kui ta tüfikese aega osawõimatalt oli wahtinud, hüüdis ta waljusti, seda wõiwat ainult Hendrik Waht teinud olla. Tema olla teda fohe pärast pauku siit tänavast tulema näinud, kuna ta oma isaga tänawa nurgal weel rääkinud, mida ta wana Waht wõiwat tunnistada. Ka püäs olla Hendrikul käes olnud.

Kui naene, kes tapetu kõrwal põlwili oli, rääkija häält kuulis, ajas ta enda kähku püsti. Ta lihtas juuksed otsaesise eest kõrwale ja wahtis Maksile tarretanult otsa. Ja kui see wakis, astus ta juht tema ette ja kisendas:

„Mats, ja waletad, waletad toledasti! Mitte keegi teine ei ole seda teinud, kui ainult sina ise!“

Ja selle juures raputas ta juht tema nina all kõige suuremas ärewuses rusikaid ning jutustas koosolijatele, Mats olla hommitul sääl käinud ja wennalt raha tahtnud. Wend ei olla talle raha andnud ja Mats läinud selle järele toledasti ähwardades ära.

Maks seisis wenna tapmise koleda kaebtuse all liikumata, naeris piltawalt ja ütles: „küllap see kõik awalikuks tulla,“ keeras selja ja läks rahulikult wälja.

Koosolijad oliwad ehmatuse pärast otse kanged. Waelele Mihklile aga oli poja süüdistus nagu tina kehasse roninud; ta põlwed wärisesiwad, jalad ei kandnud teda enam — murtult langes ta tooli pääle.

Sah, pauk oli just enne seda kõlanud, kui Hendrik talle wastu oli tulnud, kahtlus wõis tema pääle langeda — nii kohutaw kahtlus tema poja, tema praegu alles päästetud poja pääle! Wanake ei suutnud seda mõteldagi.

Koosolijatel oli tema üle hale meel, nad ütlesiwad talle, keegi ei saawat seda ju ustuma, ta süüta olek pidada ju warsti päewawalgele tulema. Aga kahtlusest ei wõinud nad ometi eemale rääkida ja see lamas waele wanakese pääl kui määratu mägi.

Ja Hendrik oli wahel ajal nii õnnelik! — Waljusti hõijates oleks ta laulda tahtnud wana igawest noort laulu armastusest ja uuest elust. Ta oleks kõigile inimestele hääd teha tahtnud, ja kui ta tee äärest mõne hädalise, mõne inimese, kes mõrrijutate kätte langenud, oleks leidnud, ta oleks tema wastu tõesti halastaja Samaria meheks olnud. Ja selle Hendriku pääle pidi jala-tigeda, koleda tapmise kahtlus langema?

Weel ei aima ta sellest midagi. Tema on kodu minemas ja rändab ruttu ja kergesti tammi mööda edasi. Nüüd seisatab ta ja waatab tagasi. Jõgi teeb siin käänaku, päewa ajal on siin Hõörnise seisew maja näha; nüüd pimedal ööl ei nähta seda muidugi mitte. Aga mis see teeb? Õnnelik Hendrik elab weel kord — kui ka mõtetes — kõik läbi, mis temaga õhtu sündis.

Ta oli auupaugu lastanud, ja nagu miifiks, oli üks lahti läinud ja Leena isa oli teda fiske kutsunud, et talle pakutud auu eest tänu ütelda. Leena seisis laua juures ja waatas fiskeastujale rõõmsasti naerdes wastu, kuna wäike õde weel ikka oma pää tema põlle alla peitis, nii oli pauk teda ehmatanud. Tema olla seda ju arwanud, et see Hendrik pidada olema, ütles neiu, sest muidu ei tundwat ta kedagi poiste hulgas, kes nende majale seda auu oleks teha wõinud;

nende ainate all ei olla wana-aasta öösel üleüldse weel ialgi püssi lastud. Müüd istugu ta laua juurde, tema tahta talle sooja jooki tuua. Nende sõnadega ruttas ta kõõti; Nabel, aralt püssi pääle waadates, kähku tema järele.

„Kas mälestad weel,“ ütles Leena aurawa klaasiga tagasi tulles, „kui ja siin lamasiid ja meie sulle palawat jooki juhu walasime? Sa ei saanud midagi neelatada — täna läheb see wast paremini. Terviseks!“

Nende sõnadega pani ta klaasi ise oma juu äärde, maitstes natuke ja pani klaasi siis Hendriku ette laua pääle.

Hendriku mustad filmad hakkasiwad heledasti särama, kui ta Leena juust nii ilusat juttu kuulis. Kui sõbralik, kui lahke, kui ilus ta oli! Kui palju oleks ta temale ütelda tahtnud, ta süda oli ülewoolamisel, ja ometi ei tulnud sõnagi ta juust. Ta keerutas ainult kübarat segaselt käes ringi. Aga neiu pääle waatama pidi ta, ta filmad wiibisiwad nagu nõiduseküttes neiu näol ja need filmad wõisiwad rääkida, sest neiu punastas ja otsis omale küünla juures seadmist.

Selle pääle segas wanamees nende juttu ja küsis, külas walitseda wististi hull lugu, ju widewikust saadit kosta jäält paugutamine. Müüd sai ka Hendrik jälle sõnad juhu ja nad rääkisiwad üks teiselega umbes tund aega usaldawalt ja lõbusasti.

Wiimaks pidi Hendrik lahkuma, nii raske kui see talle ka oli. Neiu wõttis küünla, et talle tuld näidata. Wäljas ukse pääl jäi Hendrik seisma ja keerutas jälle kübarat, sellegi pärast ütles ta, kas neiu talle jeda pahaks ei panna, et ta enesest midagi märku ei olla andnud? Aga temal olla jüta tulla häbi olnud, enne kui ta oma elu ei olnud teiseks muutnud.

Neiu wastas ruttu: „Jah, Jumal tänatud, et asi nii on, sest see oleks minu waesele, wanale isale ka liig raskeks lõögiks olnud!“

„Ja sulle oleks see ükspuhas olnud?“ küsis Hendrik ning waatas neiuale selle juures uuriwalt otja.

„Muidugi mitte, tõe poolest mitte!“ wastas Leena ja pani selle juures oma käe nagu kinnitades Hendriku käe warre pääle.

Oli, nagu oleks see puutumine Hendrikule julgust andnud. Ta wõttis neiu käest finni ja ütles soojalt ning südamlikult :

„Seena, ma tahaksin find küll tänada eluaeg selle eest, mis ja minule oled teinud; ma tahaksin ainult sinu hääks tööd teha, tahaksin rõõmuga ka seitse aastat sinu pärast teenida, nagu Jakob Raheli pärast teenis!“

Neiu punastas seda kuuldes, ei wärisenud aga mitte; küünla-tuli ei wubisenud sugugi, kui ta tafasel, õrnal häälel wastas :

„Seitse aastat, see oleks ikka ometi natuke kaua, Hendrik! Kui see Jumala tahtmine on, wõime ju ennemalt sibile jõuda.“

Nende sõnadega oli ta ukse awanud, Hendrik oli tema käepigistust tundnud ja siis lahkunud, ta ei teadnud enam ifegi, kuidas.

Ja kõige selle õnne järele pidi waese poisi pääle nüüd nii kibe südamewalu tulema!

Uue-aasta esimene hommik oli kätte jõudnud. Öösel oli kergesti lund sadanud; maapind nägi wälja, nagu oleks teda walgeks puuderdatud, nagu seda linnaprouad oma näoga teewad. Esimene kerge külm oli natuke aega enne päifese tõusu oma õiguse 1. januaril makswaks teinud. — Kui päife tõusis, paistis ta lumega kaetud maailma pääle. See oli tore hülgus, mille saatusel uus-aasta tuli. — Heledasti lostis kellahääl läbi selge, kõlawa hommikuõhu. Sõgi woolas walgete kallaste wahel nagu file pael, nagu heledaks poleeritud tume teras — imelik wastik-olu.

Sgait poolt, tammiõid mööda, teesid mööda, ruttasiwad inimesed kiritusse. Täna oli ju uus-aasta, ja sel päewal tulewad paljud, kes muidu terve aasta otja sinna ei tule, inimesed, kes ei jõuludest, ei ülestõusmise pühast midagi ei tea ega hooli. Siin peab wäljaminew Jumala sõna enesele pikad ridwad ja tugewad haagid kaaja wõtma, et neid haruldasi külalisi püüda, sest nad on nagu laenetest kaldale uhutud warandus, ajawoogudest taewariigi kallastele loputatud. Kui seda warandust finni püüdma ei rutata, kisuwad lähemad wood ta jälle wälja möllawatesse woogudesse.

Ra Hõorni peremees oli Leena sellis teele läinud; Nabel oli seniks wana möldri emanda, kui kõige lähema naabri hoole alla antud. Leena nägi oma kaunistes püha-päewa-riietes ilus wälja. Ta kandis täna mütsikest, mis hõbedast ja kullast säras ning mida finisest siidist pael tal pääs pidas. Tema priskepaled lõkendasiwad wärskte talwe-dhu puhumisel. Käes kandis ta musta sammetisje koidetud lauluraamatut, selle kõrwal walget taskurätikut. Isal oli pikk sinine kuub seljas, millel kaks rida nõõpisiid ees; pääs kandis ta wiltkübarat. Tagast kuuetaskust wahtis piibuwaris wälja, sest koju tagasi tulles suitsetas ta hää meelega, et ninal jõe hakkaks.

Kiriku juures seisiwad rahwas jalkade kaupa koos ning ootasiwad wiimast kellalööli. Elawalt aeti juttu. Kõik rääkisiwad muidugi õhtusest koledest sündmustest. Ra Leena ja tema isa kuulsiwad seda, mis sündinud oli, esimese tuttawa suust ja ka Hendrik Wahi pääle langenud kahklus ei jäänud neile teadmataks.

Walgets kui rätik, mis tal käes, muutus Leena nägu, kui ta seda kuulis. Mitte ahastuse ja mure pärast — ei, ägeda pahameele pärast. Ra tema tundis seda poisji, kes selle kahiluse awaldanud, tundis teda kõiges ta nurjatuses. — Mingit sõna ei tulnud ta suust. Kõwasti pigistas ta huuled kokku. Waikides läks ta kirikusse. Kui ta trepist üles astus, oliwad ta sammud kindluseta. Aga keegi ei näinud seda, ka isa mitte.

Eääl ta istus nüüd täies kirikus. Kus oli ta palwe? Kus ta mõtted? Muidu oli ta kirikuskäimijest alati kasu saanud, sest säält wiis ta alati walgust, jõudu ja troosti kaasa. Aga täna! — Nad laulsiwad:

„See wana-aasta mööda läin'd,
„Meil oled, Issand, hääd ja tein'd!“

aga laul kostis ta hingest mööda, nagu kaugelt kostew kõla. Jutlus algas. Kirjatunnistus loeti ette; see seisjis Taaweti 121. laulus ja oli järgmine:

„Ma tõstan oma filmad üles mägede poole, kust mu abi tuleb. Mu abi tuleb Jehoowa käest, kes taewa ja maa teinud! Ei ta laje ju jalga wäärata, ei see tuku, kes sind

hoiab. Waata, ei see tuku ega uinu magama, kes Israeli hoiab!"

Nõnda langefiwad need sõnad nagu wihma-tilgad jahutades ja karastades, neiu hingesse. Ta jäi kuulama, tõmbas sügawasti hinge; ta kahwatu nägu hakkas jälle õhetama, ta silmad särama.

See oli ta südamele nii walusa löögi löönud; kui Hendrik õhtul sinu pärast ei oleks tulnud, kui ta sulle auu-pauku ei oleks lasknud — tõesti, ta oleks rahulikult koju jäänud, ei oleks püssigi kätte wõtnud! Oh, et see pidi jõundima! —

Ta ei kahelnud sugugi, et Hendriku ilmsüütus awalikuks saab, pea, õige pea, aga kahtlus oli wälja üteldud selle pääle, keda ta armastas, kelle oma ta enda teadis olewat eila õhtust saadit. Ta tahtis, et Hendrik süütafs tunnistati, ja mitte üksi seda, ta tahtis ka selle eest hooft kanda, et õige süüdlane awalikuks jäi.

Ta nüüd rahustas kuulnud Jumala sõna teda kahefordjelt. Efiti sellega, et ka see katsumine selle poolt pidi tulnud olema, kes meid hoiab ja ei maga. Ta siis edasi selle kaljukindla usaldusega, et see hoidja, kes ei tuku ega uinu magama, koleda kurjategija pääle ka koledat kohut saab mõistma — ta lisas paludes juurde: „Oh Issand, juba fiin maa pääl! Lase mu filmadel seda näha, sinu enese auuks!"

Jumalateenistus lõppes. Rahwas woolas kirikust wälja. Sgaüks ruttas koju poole. — Kui isa ja Leena wana õwahi majast mööda läksiwad, ütles neiu, ta minna filmapilguks õwahi juurde sisse, sest ta kingad olla jäl parandada, isa mingu aga ees minema, küll tema warsti järele tulla.

Wanake istus kurwalt oma kingsepa laua ees. Hall pää oli tal sügawasfe rinna pääle wajunud, käed koos, filmad tarretanult ühe koha poole pöördud. Neiu koputamise pääle ei olnud ta wastanudgi. Kui Leena sisse astus, käis walujuga neiu südamest läbi ja ta surus hambad kõwasti kokku. Tasateji astus ta wanakese juurde ja pani talle käe õla pääle.

Nüüd waatas wanake üles ja tundis külalise ära. Nõrk naeratus lehwis ta murelikust näost üle, aga nii pea

kui ta rääkima hakkas, woolasivad tal pisarad filmadest. Ta tundis Leenat ju lapse-east jaadik. Kui Leena alles väike oli ja koolis käis, oli ta sagedasti tema akna pääle koputanud ja talle oma õndia ema poolt midagi kaasa toonud, olgu liha, leiba eht ka terwiseid. Mihkel tundis neid sinifilmi ju ammu, ja kui nad nüüd tema otja waatasivad, oli tal, nagu oleksivad talle tähed pimedal ööl paistma hakanud.

„Mis sina ütled, Leena?“ algas wanake pisarsilmil. „Nad on ta ära wiinud, jah ära wiinud ju täna hommitul! Mu waene, waene Hendrik! Ta ei tahtnud kaasa minna, ta oli kui marus ega jaanud aru, mis nad temast õieti tahtsivad. Oh et ta parem ära oleks surunud raske haiguse ajal!“

Ja nüüd jutustas ta eilast lugu, kui hää Hendrik tema vastu olla olnud, jutustas kuuest taakrist, tema muutusest, häädest sõnadest, mida ta rääkinud. Südamest woolasivad sõnad ja filmadest pisarad.

Meiu istus weel ifka waitfelt ja ei lausunud sõnagi, ta oli oma käewarre tasakesi wanakese kaela ümber pannud ja kummardas nüüd murelikult tema kohal.

Kui aga wanake wait jäi, ajas ta enda sirgeks ja ütles: „Mihkel, ära nii väga nutsa ja leina, jee asi ei ole seda wäärt! Kui ma ei ekfi, on Hendrik ju kahe wõi kolme päewa pärast jälle siin. — Minule lastis ta eila õhtu selle auupaugu, kuna seesama õhtu ka teotuse tõi. Mina lähen homme ise linna ja ütlen kohtunikudele, et Hendrikul rohkem püüsirohtu ei olnudgi, kui ainult ühe paugu jaoks, mis ta minu auuks lastis. Ka tina ei olnud tal, kui ta meilt lahkus. Aga,“ rääkis ta edasi, ja ta hää wärikses selle juures ning ta pale õhetas, „ma tahan neile ka ütelda, kes tema süüdistaja on!“

„Ja siis,“ lijas ta tasakesi juurde, „tahtsin ma sulle weel midagi ütelda, Mihkel. Mina ja Hendrik — meie soowid läksiwad eila õhtu koku — ja kui Jumal tahab, astume warsti abielusse. Sellepärast pean ka mina tema eest wälja astuma. Ja seda ma teen ja seda ma wõin. Selle otjuse sain ma kirikus Rahju, et sina jäl ei olnud. Kas sul piiblit on?“

Ta vaatas taas ringi ja filmas piibli peagi ära, wõttis selle simsi päält kätte, otis 121. Taaweti laulu üles, istus wana tooli pääle ja luges selle laulu wanakehele ette. Wanake leidis sellest suurt troosti ja kui neiu lahkus, teadis wanake waewalt, mis temaga sündinud, kas ta magas wõi ülewäl oli.

„Waata, ei see tufu ega uinu magama, kes Iisraeli hoiab!“ ümises ta sel päewal palju, palju kordasid oma ette ja kui õhtu tuli ning ta jälle ametisse läks, oli ta hästi rõõmsam kui enne.

Inimesed aga imestasiwad, kui Mihkli heledat lauluhäält kuulsiwad, pöörafiwad teise külje ja uinusiwad jälle magama.

IV.

Koidutäht.

Heledasti põles tuli koldel, mille pääl must pann sirises, mis iga lapses magusaid lootusi äratab ja mille pruunikaid, lõhnawaid sünnitusi ka suurelgi inimesed väga armastawad.

Paremal pool panni kõrwal seisis kausi täis wahutawat tainast, pahemal pool potife walge raswaga. Kõik oli pannkookide küpsutamiseks walmis, ja neiu, kes ju koldetule ees seisis, ei wiivitanud ka mitte.

Kui ruttu kõik edenes! Kõik sündis kui takti järele! Oliwad koogid ühe külje päält ju küpsed, wõttis neiu panni-
jabast kinni ja liigutas neid, siis keeras ta nad teise külje pääle, et ka need omalt poolt pruuniks küpseksiwad.

Waatajana, filmad ärewa osawõtmisega panni pääle pööranud, seisis Alabel, käewarred põlle all, sest wäljas oli tali ja kõõgis külm. Õhtu oli wara kätte jõudnud ja isa ei olnud wäljalt weel koju tulnud. Aga ta wõis iga filmapiik tulla, sellepärast oli Leena talle siis ka ju armastatud õhturooga tegema hakanud.

„Alabel, mine tuppa, sul on külm!“ ütles Leena õe vastu. Aga laps waatas talle paludes otja, ta ei tahtnud

toas üksi olla ja vaatlemine kolde ääres oli ka nii külgetõmbav, ta ei suutnud sellest lahkuda.

Nüüd kostis ukse triinumine, mehe sammud saidwad kuuldawaks. Leena näitas tuld — tulija oli isa. Ta tahtis nüüd weel lehmadele süüa wia, aga hoolas Leena oli ju kõik ära toimetanud ja hüüdis talle wastu: mingu ta aga tupp, õhtusööök olla warsti walmis.

Beagi istusiwad kõik kolm laua juures ja sõiwad juure isuga.

Kui laud ära koristatud ja isa ahju juurde istunud ning piibu põlema pannud, asus õhtune kosutaw rahu kõigi Höörni maja elanikkude rinda. Leena pani weel suure puutiigi ahju, et see kauemini soe seisaks ja waatas siis weel kord üle ukse õue. Ilm oli kottpime, ta ei suutnud midagi näha; läbi udu kostis küla poolt ainult kellalööök — kell oli seitse. Maja ümbrus oli kõik wainne. Eiti lükkas Leena tagumisele uksele riivi ette ja läks siis ka suurt usti kinni panema. Riiv oli alles wana moeline, aga neiule ei olnud weel ial mõttesse tulnud, kui kergesti seda riivi ka wäljast awada saadi.

Sees toas istus Nabel ja õppis salmisid, mis Perseptar talle õppida andnud. Leena tõstis woki laua juurde, ning hakkas ketrama, selle juures lahtiolewasse lauluraamatusse waadates. Nabel pidi laulu nr. 256 esimese salmi pähe õppima:

„Nüüd paistab meile kaunisti
See koidutäht nii selgesti!“

See oli wanemale õele tuntud ja kallis laul, ta õppis jü-dames kaasa ja õhkas.

Teatud uue-aasta õöst saadik oli ju enam kui kaks aastat mööda. Nii oli läinud, nagu Leena ütelnud. Hendriku oli kohus ju mõne päewa pärast lahti lastud, tema ajemele aga Mats Wildi toonud. Leena oli tõe poolest linna läinud; ta oli ka õige mehe üles otsida osanud; neiu selge, kindel tunnistus, tema täieline, kindel ülesastumine ei olnud mitte mõjuta olnud; selle juurde tuli weel palju muid asju, mille läbi kahtlus niisama piinlikuks muutus ühele, kui asi teisele hää poole pööras. — Beagi oli Hendrik jälle waba, aga nagu koorem lasus ta pääl, et temaga nii

paha lugu juhtunud ja ta tundis, et ta alles siis selle koorma alt pääseb, kui õige kurjategija üles leitud ja oma teo üles tunnistanud. Ka Leena mõistis ja tundis seda, võib olla veel elavamalt. Mats Wild aga salgas kangekaelselt, ja et kohtu-uurija osawujeta, sündis kuulmata lugu: kaeb-tusealune lasti puudulikkude tunnistuste põhjusel aastase finni-istumise järele wangist lahti.

Terwe küla ja selle ümbrus oli tema pääle pahane. Õdif teadsiwad ju, et ta süüdlane oli; teda kardeti kui kurja-tegijat, kes kõige pääle walmis on. Tema ise aga käis häbematalt ümber, igauhte koledesti ähwardades ja sa-jatades, kes temalt ta wabaduse riisunud, töö ja teenistuse wõtnud, teda mõrtsukaks ja wennatapjaks tembelanud ja tema ees selle läbi inimeste uksed finni pannud, nii et ta wäljalükatud hulgujena ümber pidi hulkuma. Külawane-mate ees pörutas ta laua pääle ja nõudis, et talle kõif antaks, mida ta elamiseks tarwitawat, sest et temalt kõif olla ära wõetud. Nad pakkusiwad talle raha, et ta wälja Ameri-kasse rändaks, aga tema nõudis poole enam, sest kui elu talle sääl ei meeldiwat, tahta ta tagasi tulla. Seda aga ei soowinud keegi.

Kord oli talle Leena wastu tulnud ja Mats oli talle kihwtiselt otja waadanud. Wististi oli talle keegi ütelnud, et Leena tema wastu tunnistanud.

Hendrik oli üheks aastaks sõdatiks wõetud. See aasta oli nüüd warsti mööda. Aga mis siis? —

Nüüd oli Nabel oma salmi ilma wigata päha õppinud; ta pani raamatu käest, soowis isale hääd wõd ja wõttis siis Leena ümbert uniselt finni.

Leena tõusis üles, wõttis oma armsa õe sülle ja läks temaga teise kambriisse, milles nad kahekesi magasiwad, kuna isa eeskambriis puhkas.

Dui nüüd Nabel pehmes woodis lamas ja Leena end tema kohale kummardas, et teda soojasti finni latta, wõttis Nabel pehmesti õe kaela ümbert finni ja ütles:

„Leena, see on ometi tõsi: armastus ei löpe ial! — Nüüd tahan ma veel oma salmi lugeda, see passib ilusasti selle juurde: „Nüüd paistab meile kaunisti See koidutäht nii selgesti!“

Ja kui Leena tüki aega hiljem magama läks, wiibisivad ka tema mõtted armastuse ja koidutähe juures, ja ka tema meelest oli, nagu oleksivad armastus ja koidutäht üksteisega kokku passinud.

Uga ta ei olnud veel kaua maganud, kui ta juba üles kargas. Saladuslik kahin on ta üles äratanud. Ta jääb woodisse istuma ja kuulatab. Jälle kostab iseäralik kahin. Wisisti on keegi eeskoja kõrwal jahwris, kus liha ripub — kas wargad?

Leena hüüab isa ja hüppab ise woodist wälja. Kui ta ettetuppa astub, on ka isa ju ülewal; ilm on wäljas walgeks läinud, kuu on üles tõusnud. Nüüd awab isa ukse, ja selsamal filmapilgul käib kõle pauk — kuul tungib läbi peegli seinasse.

Wäljas seisab tugew, laiade õladega mees; ta tahab tuppa tungida, aga isa on rawalati, mis ta woodi ääres seisib, kätte tõmmanud ja tõukab sellega sissetungijat. Leena lippab läbi kõõgi eeskotta; ta tahab wälja minna ja appi karjuda; ta loodab, et mõldri rahwas wast weel ülewal on ja teda kuulewad. Aga waras märkab seda, ta jookseb neiu nuga keerutades järele, sirutab käe wälja, tahab neiu käewarrest kinni haarata. Ta ei saa. Aga ta katjub neiu kleidist kinni hakata — see läheb korda, juba on ta neiu kleidist kinni wõtnud, jääb lütkab neiu teda üliinimliku jõuuga, hirm suurendab seda, waras wangub, komistab ühe püsti seiswa laua pääle, kukub, jääb pikali. Nad kuulewad ta rasket hoigamist, ägamist, korisemist, tüki aega kestab see, tüki aega — siis jääb kõik waitjeks! Neiu on wäljas hüüdnud, ilma et keegi teda oleks kuulnud — maja seisab ju teistest kaugele. Isa kutsub teda enese juurde, ta on tule üles wõtnud.

Nad astuwad wõõra juurde; ta on näoli maas, tema kõrwal suur werelomp. Isa keerab raske leha ümber — waljusti karjatab Leena: „Issand Jumal! See on ju Maks Wild!“

Jah, elaw suur Jumal ise oli kohtulaua taha istunud ja õige otsuse teinud. Pattude mõõt oli täis. Ise oma noa pääle, millega ta neiu ähwardanud, oli ta maha kukkunud; ka isa oli teda ranalatiaga raskesti tõuganud, ei tea, kumb neist haawadest surmanõli.

Uga ta ei olnud weel furnud. Kui nad teha ümber olivad pööranud, algas hoigamine uuesti ja silmad wahtisiwad segaselt ringi.

Sääl käis neiu pääst mõte läbi. Jumal oli Matsi siia tema juurde saanud, ta wõis siis weel teatust anda selle koleda teo kohta, mis furd uue-aasta ööl tehtud. Julgesti astus ta haawatu juurde, lastis tulepaiste ta näo pääle langeda ja küsis temalt tõsi, kindla häälega, kas tema tõesti see ei ole olnud, kes Klaus Wildi maha lastnud. Ta ütelgu tõtt, sest furd olla tal nüüd suu ääres.

Sääl nikutas Mats tasakesi jaatades pääd ja wajus siis tagasi — weri purtskas tal suust, ta oli furnud!

Sügawasti liigutatud seisiwad isa ja tütar furnuteha juures ja waatasiwad üksteisele küsides ja ilma nõuuta otja. Mis nüüd? — Isa teadis, et niijugustel furdadel ülematele kofe pidi teatust antama, ja ütles jeda tütrele. Leena aga pani paludes oma käe tema käewarre pääle, waatas talle kahwatanult otja ja ütles, et isa parem teda külasse jaatku. Sinna minna ta tuhat korda julgema meelega, kui et siia üffi jääks.

Isa oli sellega rahul. Leena läks end riidesse panema. Kambris magab Abel taewalikus rahus. Magaw laps ja kole jumalakohus ühe nurjatu üle majas! Siin magaw laps ja wäljas eeskojas werine furnuteha! — Leena wajub tooli pääle — wägew seesmine meeleliigutus teeb enesele teed — neiu silmadest purtskawad pisarad — ta teha wärioseb.

Uga nutmine on talle hääd teinud. Ruttu paneb ta enesele tarwillitud riided selga, mäsrib pää sooja rätiku sisse ja on minefuts walmis. Kell käib ühe pääl. Ta lahtub majast tagaukse kaudu, et furnutehast eemale jääda. Ruttu tormab ta läbi öö küla poole.

Kuidas kõit nii wainne on! Kui tühjad näitawad majad olema, sest et nende luugid finni on! Kui tühi on küla tänow! Kui tõsijelt tähendab kiritutorn üles taewa poole! Kuu, mis kahanemas, aunab ainult halli walgust.

Sääl kuuleb ta eemalt wõwahi sarwehäält, ja nagu troost tungib see häält ta hinge. Ta jõuab lähemale, kuuleb ta lauluhäält, jäl tuleb talle äkitfjelt meelde: „Waata, ei

see tuku ega uinu magama, kes Iisraeli hoiab!" Ta peab filmapilgu seisatama, et hinge tõmmata, ning paneb käed rätiku all kokku. — Nüüd jõuab ta külawanema aianurga juurde, kus kivist pink seisab — ta peab külawanema üles äratama ja talle ajaloo teada andma.

Sääli istub leegi pingi pääl. See on Mihkel, kes praegu oma ringkäigu on lõpetanud ja nüüd siin weerand tundi puhkab. Leena tunneb wanateise koha ära ja wajub tema kõrwale pingi pääle — temale tahab ta kõige esiti kõik teada anda.

Mihkel kuulab imestuse ja kohutusega, mis Hõörni majas sündinud, ta paneb neiule tihti küsimisi ette ja awaldab oma imestust. Wiimaks ütleb ta, nüüd pidawat neiu külawanema üles äratama ja siis tahta tema Hendriku üles äratada, kes eila koju tulnud. Hendrik wõiwat temaga kaasa minna ja teda aidata. Leena teadwat ju, kui truu ja julge ning hääl Hendrik olla.

Neiu kargas rõõmsa imestusega püsti, kui kuulis, et Hendrik tagasi olla tulnud. Tal oli nüüd, nagu oleks päike tõusnud.

Tükkide aega läks mööda, enne kui külawanema juures talle uks awati. Veel enne kui see sündis, seisis Hendrik juba neiu kõrwal. Isa oli talle kõik lühidalt teada andnud. Minult üht asja ta veel ei teadnud ja seda ütles talle Leena ise, et nüüd uue-aasta õhjel tehtud kuritegu selgetks jaanud ja sellega kõik kahtlused Hendriku päält kadunud olla.

Wana külawanem jannus nende kõrwal ja kuulas nende kõnet waitfjelt päält — ta oli wana, tõsine, waga mees. Kui nad kolmefesi Hõörnis seiswa maja juurde jõudsiwad, pööras külawanem näo ida poole ning tähendas sõrmega üles, kus koidutäht säras. Mõlemad noored inimesed jäiwad waitfjelt seisma ja nende südamed tegiwad palwet — Hendrik wõttis tahtmatalt mütsi maha. Siis alles astusiwad nad tõsijelt majasse, kus külawanem kõik protokollu wõttis, ka selle tunnistuse, mis jurija andnud.

Pärast matmist tuli Perseptar kord jälle Hõörni majasse. Nagu paljud teised, tahtis ka tema seda kohta waadata, kus nii põrutaw sündmus sündinud. Kõik waadati siis ka korralikult üle ja räägiti sellest suured targad kõned.

Uga Berseptaril oli weel midagi muud südame pääl — mitte ainult uudishimu ei olnud teda siia ajanud. Ja kui kõik uudishimulised ära olivad läinud ning majalised, nagu harilik, kohwi juures istusiwad, puhus ta jälle kolm suurt suitsupiltwe suust ning algas siis Leena elufalmiga pääle.

„Jah,“ ütles ta, „laps, nüüd oled sa tõesti ise läbi elanud ja näha saanud, mis su jalm: „Waikimise ja lootuse läbi saate tugewad olema!“ tähendab. Ja ma arwan, meie wõime sinu eest tunnistada, et sa end tõesti tugewasti ja õiglaselt Issanda toedel oled hoidnud!“

Siin kohal pidas hää Berseptar natukene wahet ning puhus jälle kolm suurt suitsupiltwe suust wälja. Seda wahetaega tarwitas Leena ja tähendas, et tema kõige päält tunda saanud, kuidas see, kes Issraeli hoiab, ial ei tuku ega magama ei uinu!

Berseptar, kes end hää meelega jutujoone päält ei tahtnud eeskitada lasta, tegi, nagu ei oleks ta neiu sõnu kuulnudgi, ja rääkis pikkamisi edasi: „Ah jah, mis ma ütelda tahtsin, Hõörnioni, mina usun, et nüüd kõik waikimine ja lootmine otsas peaks olema, wähemalt lootmine, sest selle järele, mis siin juhtunud, oleks wäga tarwilik, et siia majasse mõni noormees tuleks. Siin elate teie nii ükshikult, et teile tõe poolest mehigt jeltsi tarwis oleks, sest muidu ei julgeks te enam rahulikult magadagi!“

Leena nägu hakkas jeda kuuldes õhetama, ta näppis häbelikult põlledäart. Isa aga waatas ootawalt ahju poole, mille kõrwal Berseptar istus.

See aga rääkis rahulikult edasi: „Sa tead ju, onukene, samuti nagu mina jeda tean, et Leena ja Hendrik üksteist armastawad. Ja miks mitte? Nad on üksteisele kui loodud. Ja paremat töölist, kui Hendrik, ei leia sa terwest maailmast. Küll ja näed, kuidas siin kõik elama hakkab, nii pea kui ta siia tuleb! Ja siis oma muu elu poolest, tõe poolest, paremat meest ma ei tea. Jal ei lähe ta kõrssi, ja mis pääsi, tema kannab ka Jumalat südames!“

Selle pika kõne järele kosutas end Berseptar jälle paari tugewa suitsupiltwe abil ja lõpetas siis:

„Kuidas oleks, Hõörnioni, kui noortele inimestele Jüripäewaks pulmad teeffime? — See oleks just paras aeg,

sest siis algab maaharimine ja sulle ei oleks siis enam ühtegi päewilist tarwis?"

Asja kaaluti siis weel mitmest küljest läbi, kuni wiimaks ühisele otsusele jõuti, millega kõik rahul olivad.

Kui Berseptar lahkus, saatis Leena teda kuni sinna tammi nurga juurde, kus suur pajupõõsas seisis, ning pigistas sääl wanakese kätt.

Berseptar paitas ta pahemat põske ja ütles nohkivalt:

"Seda ütlen ma sulle, et ja hää pulmakoogi küpsetad, milles õige rohkesti rosinaid on!"

Siis pööras ta minema, ja neiu, kes talle sügawas mõttes järele waatas, kuulis, kuidas wanake luulma hakkas:

"Nüüd paistab meile kaunisti
See koidutäht nii selgesti . . ."

Ka tema laulis seda südames kaasa ning sammus pikkamisi koju tagasi.

Kirjad, mis „Kristliku rahwakirjanduse agenturi“ knlul ilmunud:

- Mus lauluraamat.** Kiritus, koo-
lis ja kodu pruukida. Suur
lisaga ja väike lisata väljaanne.
Hind 90 kop. kuni 3 rbl. 50 kop.
- M. Reiman,** Koolikõne. Pidamid
Wõistku Odiste kooli ümber-
muutmise puhul 12. okt. 1900.
Hind 5 kop.
- Jehoowa siin ja Riideon!** Nars-
tuse jutlus Pärnu maakonna
esimesel laulupeol 11. juunil
1900. Hind 5 kop.
- C. Siska,** Hieronimus Savona-
rola. Hind 15 kop.
- Gderberg,** Ewangeliumi-Lutheruse
usu Jumalateenistus, kiritu-
aasta. Hind 5 kop.
- Piibli jäljed** praeguse Palästiina-
maa kombetes. Hind 5 kop.
- Ündsja** Lutheruse Pühade jutlused.
Hind 20 kop.
- Lipp,** Laste jõululeht, 10 pildiga.
Hind 5 kop.
- Tõine** laste jõululeht, 14 pildiga.
Hind 5 kop.
- Laste-lõbu,** II. jagu. 13 pildiga.
Hind 15 kop., köidetud 20 kop.
- Rodumaa** kiriku ja hariduse lugu,
II. jagu. Hind 40 kop., köide-
tud 50 kop.
- Rodumaa** kiriku ja hariduse lugu,
III. jagu. Hind 40 kop., köide-
tud 50 kop.
- Remmit,** Piibli raamatu esimene
leht, Betteri järel. Hind 15 kop.
- H. Prants,** Aastatuhandite tagant.
Piibli ajaloolik tõde Egiptuse,
Afsiria, Palestina ja Väike-
Aasia muinaskleiduste walguses.
Piltidega seletatud. Hind 30 k.
- A. v. G.,** Aastaraamat Ew.-Luthe-
ruse usu lastele. Hind 10 kop.
- Tarkpea,** Koidu tiired pimedas
paganate ilmas. Hind 5 kop.
- a) **Indiamaa** missiooni põllult.
Hind 3 kop.
- b) **Aafrikamaa** missiooni põllult.
Hind 3 kop.
- Eisen,** Laupäewa-õhtused lugemised.
Kolm kirjutust järelemõtlemiseks.
Hind 5 kop.
- Siioni** wahimehe hüüd. Hind 10 k.
- Mälestuse** raamatute leerilastele.
Hind 5 kop.
- Elupuu.** Üks jutluse raamat 95
jutlusega. Hind ä 2 rbl. ja
2 rbl. 25 kop.
- Rihwtiandjad.** Hind 5 kop.
- Kolm** jutukest. Hind 5 kop.
- Kallas,** Tšasjed hääled tormisel
ajal. Hind 50 kop.
- Aun,** Imelik. Õpetaja Fries'i järele
jäänud kirjadest ümberpandud.
Hind 5 kop.
- Raks** jutukest. Õpetaja Fries'i
järele jäänud kirjadest ümber-
pandud. Hind 5 kop.
- Jõulu** õhtul. Õpetaja Fries'i
järele jäänud kirjadest ümber-
pandud. Hind 5 kop.
- Jumala** käsi wiletajate woogudel.
Õpetaja Fries'i järele jäänud
kirjadest ümberpandud. H. 10 k.
- F. Grünfeldt,** Seda olete mulle
teinud! Jututene tõsiseft elust.
Eestistatud. Hind 5 kop.
- Mofodioa.** Sündinud lugu Lõuna-
Afrika missiooni-elust. Eestis-
tatud. Hind 5 kop.

„Kristliku rahwakirjanduse agenturi“ ladu on Hiias Suures
Siima nuiikas (Gr. Sandstraße) nr. 29, Jurjewis (Tartus) raamatu-
kaupluses, Aucturu nuiikas nr. 15.